

наукових праць— Вип. 247. — В 5 т. — Т. I. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. — С. 158—162.

2. *Shvydanenko G.* Intellectualization of business planning process in the modern economic conditions / G. Shvydanenko // «Social processes regulation in the context of economics, law and management»: Materials digest of the LIII International Research and Practice Conference / International Academy of Science and Higher Education. — London: IASHE, 2013. — P. 69—73.

УДК: 339.972

e-mail: ied@kneu.kiev.ua

Швиданенко О. А.,
д.е.н., професор кафедри
міжнародної економіки ДВНЗ
«КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
Україна

Савченко І. А.,
к.е.н., викладач фінансово-
кредитних дисциплін Київського
економічного коледжу ДВНЗ
«Київський національний еко-
номічний університет імені Ва-
дима Гетьмана»

Shvydanenko Oleg,
Doctor of Economics, professor
of department of international
economics of the SHEE «Kyiv
National Economic University
named after Vadym Hetman»,
Ukraine

Savchenko Ivan,
Ph.D., teacher of financial-credit
disciplines of Kyiv Economics
College of the SHEE «Kyiv
National Economic University
named after Vadym Hetman»,
Ukraine

СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню теоретичних і практичних питань трансформації конкурентних відносин, інструментів і механізмів їх регулювання в умовах формування глобального ринку. Визначено основні напрямки глобальної системи регулювання конкурентних відносин суб'єктів глобального ринку.

Ключові слова: конкурентні відносини, конкурентна полі-

MODERN REGULATORY SYSTEM INSTRUMENTS OF COMPETITIVE RELATIONS BETWEEN ECONOMIC ENTITIES OF GLOBAL MARKET

Summary. This article is devoted to a comprehensive study of theoretical and practical aspects of competitive relations and tools transformation and of mechanisms of their regulation in the emerging global marketplace. General development directions of regulatory system of competitive relationships between global market entities are determined.

Key words: competitive rela-

тика регулювання конкурентних відносин, глобальний ринок, механізми і інструменти регулювання.

tions, competition policy, regulation of competitive relations, global market, mechanisms and instruments of regulation.

Характерною тенденцією сучасного етапу розвитку світового господарства є зростаючий вплив глобалізації на діяльність усіх його суб'єктів. За рахунок підвищення міжнародної факторної мобільності, доступності ресурсів, технологій, інновацій ринкові агенти отримують можливість ефективнішого функціонування. Але слід зауважити, що водночас посилюються нерівномірності економічного і соціального розвитку, окремих країн, регіонів і галузей, спостерігається загострення глобальних проблем сучасності. Формуються нові взаємозв'язки і диспозиції, масштабні цивілізаційні та глобалізаційні трансформації справляють визначальний вплив на державні й корпоративні стратегії усіх країн і потребують адаптації моделей їх функціонування до новітніх викликів, що зумовлює актуальність розроблення цілісної системи регулювання конкурентних відносин з інструментарієм відповідним до реалій сьогодення.

Проблематику розвитку та регулювання конкурентних відносин і специфіки формування конкурентної політики та використання її інструментарію висвітлюють праці вітчизняних і зарубіжних учених: Г. Азоева, Л. Антонюк, М. Бруна, Л. Вальраса, А. Гальчинського, Р. Д'Авені, Т. Кальченка, Н. Кравчук, Д. Лук'яненко, К. Маркса, А. Маршалла, В. Ойкена, Є. Панченка, В. Парето, М. Портера, А. Поручника, К. Прахалада, С. Реверчука, Д. Рікардо, Дж. Робінсон, А. Сміта, Р. Фатхутдінова, Ф. фон Хайєка, Г. Хамела, Е. Чемберліна, В. Чужикова, Й. Шумпетера, А. Юданова та багатьох інших.

Вагомий доробок провідних учених, разом із тим, залишає дискусійними питання щодо гармонізації як існуючих, так і перспективних інтересів суб'єктів глобального ринку, нейтралізації кризових впливів, подолання суперечностей і зменшення диспропорцій розвитку, забезпечення його повноцінної глобальної координації в системі регулювання конкурентних відносин.

Кожна країна має власну історію розвитку конкурентних відносин і притаманну їй систему регулювання, характерні ознаки якої зумовлені національними, економічними, правовими, соціальними, психологічними та етнічними особливостями розвитку. Найрозповсюдженішими є європейська, американська та японська моделі регулювання конкуренції. Можна констатувати, що саме

пріоритетність використання тих чи тих важелів регулювання і рівень державного впливу на ринкове середовище визначають специфіку кожної моделі. Для європейської моделі визначальним є поєднання елементів державної конкурентної політики розвинених європейських країн з наднаціональним механізмом регулювання конкуренції ЄС задля недопущення або зменшення негативного впливу антиконкурентних угод із зловживання домінуючим становищем і державною допомогою. Японська модель визначається високим рівнем урегульованості дій суб'єктів ринку та значним ступенем державної підтримки найперспективніших галузей; формуванням національної самосвідомості та корпоративних принципів добросовісної конкуренції як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівнях. Особливість американської моделі полягає у мінімальній державній регламентації підприємницької діяльності, що зводиться до створення належних конкурентних умов для ведення бізнесу.

Найефективнішою, з точки зору провідних досліджень, є американська модель регулювання конкурентних відносин, що зумовлено: високим рівнем адаптації інструментарію власної конкурентної політики до міжнародної практики регулювання конкуренції; високим рівнем лібералізації ринкової системи; гармонізованою до вимог провідних міжнародних організацій системою державної підтримки; пріоритетністю ринкових методів регулювання, які стимулюють підвищення економічної конкуренції.

Узагальнення практики використання різнорівневих механізмів регулювання конкурентних відносин суб'єктів глобального ринку дозволяє виокремити їх основні моделі: міждержавна, корпоративна, змішана.

Міждержавна модель заснована на міждержавних зв'язках і домовленостях. Існуючі на сьогодні виключно міждержавні механізми регулювання глобальних конкурентних відносин можна поділити на дві основні групи: 1) міждержавні механізми широкого профілю, що функціонують у формі неформальних інститутів співробітництва, діяльність яких охоплює достатньо широке коло проблем; 2) вузькоспеціалізовані механізми, тобто ті, що займаються регулюванням певних областей світової економіки, в основному фінансової і банківської діяльності, а також енергетичної галузі.

Корпоративні механізми регулювання конкурентних відносин передбачають участь виключно недержавних суб'єктів. Більшою мірою формування подібних механізмів притаманні ТНК. Як приклад корпоративних механізмів розглядається практика об'єднання ТНК в альянси для підвищення своєї конкурентосп-

роможності, а також збільшення впливу бізнесу на процеси розробки і впровадження різних стандартів, принципів управління виробництвом, власністю, персоналом.

За результатами досліджень виокремлено дві групи корпоративних механізмів: 1) механізми, які розробляються ТНК, що функціонують в одному секторі економіки (Всесвітня рада виробників алмазів, Всесвітня асоціація організацій, що експлуатують атомні електростанції тощо); 2) механізми впливу на регулювання глобальних економічних відносин (Всесвітня рада ділових кіл з питань стійкого розвитку та інші).

Слід особливо підкреслити, що протягом останніх двох десятиліть спостерігався найдинамічніший розвиток змішаної моделі механізмів регулювання глобальних конкурентних відносин, що зумовлено активізацією взаємодії держав і недержавних акторів у сфері регулювання глобальних конкурентних відносин. У цілому, змішана модель представляє собою площу взаємодії держав, міжурядових організацій, транснаціональних корпорацій і суб'єктів глобального громадянського суспільства, основним інструментарієм регулювання конкурентних відносин якої є режимні правила регулювання конкуренції у світовій торгівлі, інвестиційній діяльності, міжнародній міграції робочої сили тощо.

Результати дослідження вказують на те, що у світі не сформована ефективна модель регулювання конкурентних відносин суб'єктів глобального ринку, яка б стала своєрідною системою координат для вироблення принципів конкурентної політики глобального типу. Фрагментарність сучасної системи регулювання конкурентних відносин актуалізує проблему її вдосконалення відповідно до реалій і перспектив світового розвитку: асиміляції позитивних і компенсації негативних ефектів глобалізації.

Література

1. Качалин В. Международные аспекты антимонопольного регулирования / В. Качалин // Мировая экономика и международные отношения: [науч. журн.]. — 2006. — № 2. — С. 49—56.

2. Охота В. І. Організаційно-інституційні засади регулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації світогосподарського розвитку / В. І. Охота // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. — Ч. 2. — 2012. — С. 279—284.